

İTALYAN GEZGİNLERİN RESİMLERİNDEKİ OSMANLI

Seyhan KALAYCI¹

Öz

Osmanlı ve doğu her zaman batı ülkeleri için merak konusu olmuştur. Oryantalizmin zeminini hazırlayan bu merak karşısında, Avrupa'dan pek çok gezgin merak edilen toprakları ve bu topraklara biçim veren insanların tasvirlerini yapmış, resim alanında yeni bir akıma kaynaklık etmişlerdir. Bununla beraber Osmanlıyı, pek çok derlemenin başkahramanı yapmıştır. Osmanlıyı belki de en iyi tanımlayan, pitoresk görünümüleriyle masalsi bir dünya yaratan oryantalistler İtalyan oryantalistler olmuştur. İtalyan oryantalistler, oryantalizm akımı içinde kendi kimlikleri oluşturan, çok önemli resimlerin günümüze kadar kaynak olmasını sağlamıştır. Kendilerine has üslup özellikleriyle oryantalist sanatında önemli bir yere sahip olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, İtalyanlar, Oryantalizm, Oryantalistler, Resim

ITALIAN TRAVELERS PAINTINGS IN THE OTTOMAN

Abstract

Ottoman and east always has been a topic of curiosity for the western countries. Preparing the ground in the face of this wonder of Orientalism, Europe to the land and the land that shaped many of the traveler looking for depictions of people have done, a new image in the field have a current source. However with the Ottomans, many review was protagonist. Ottomans probably best describe orientalists have created a world of fabulous views to the picturesque Italian orientalists. Italian orientalists, Orientalism in the current make up their own identities, to present a very important resource that has provided the pictures. They have had an important place in the art of unique oriental style properties.

Keywords: Ottomans, Italians, Orientalism, Orientalist, Pictures

¹ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi, seyhankalayci@yyu.edu.tr

Giriş

XIX. yüzyılda gelişen bir bilim dalı olan Oryantalizm, Fransızca “Orientalisme” kelimesinden türemiştir. Bu kelime başlangıçta Doğu insanların dinlerinin, dillerinin ve tarihlerinin incelenmesi anlamında kullanılmıştır. Yüzyılın ortasında özellikle Theophile Gautier'nin yazıları yoluyla bu terim, Doğu dünyasını konu alan bir resim türü için kullanılmıştır.

O zamandan beri Oryantalizm, Batılıların İslam dünyası karşısındaki tavırlarını belirten genel bir terim olarak benimsenmiştir. Oryantalist ressamların ortak yanı üslupları değil ele aldıkları konulardır(Zeynep İnankur- Selma Germaner,1989,s. 3-7).

Oryantalizm önce bilimde, ardından edebiyat, tiyatro müzik, mimarlık ve güzel sanatlar da, XIX. yüzyılın Batı dünyasını etkisi altına almış bir olgudur. Bu yüzyılın siyasi olayları ekonomik ilişkiler, bilimsel ve arkeolojik araştırmalar, Doğu'ya yapılan gezi koşullarının düzenlenmesine Romantizmin etkileri Avrupa'da zaten yüzyıllardır Doğu ülkelerine karşı duyulan ilgiyi artırmış ve bir Oryantalizm modasının doğmasına yol açmıştır.

Oryantalizm geçen yüzyılda Osmanlı imparatorluğunun Yakındoğu'daki toprakları üstündeki hayatı konu alması nedeni ile Türkiye için ayrı bir önem taşımaktadır.Batılı sanatçıların resimlediği “Doğu”, Türkiye başta olmak üzere Mısır, Suriye, Lübnan, Filistin, Kutsal topraklar ve Kuzey Afrika kıyılarını kısaca Müslüman Akdeniz ülkelerini kapsıyordu. Hıristiyan dininin Yakındoğu'da ortaya çıkmış olması Batılıların bu ülkelerle ilgilenmelerinin başlıca sebeplerinden biridir. Ancak bu çağların resim sanatı örnekleri doğunun gerçek bir görüntüsünü yansıtmaktan uzaktır. Tiyatroda ve resimde Türklerin, İranlıların, Tatarların ve Hintlilerin kıyafetlerinden motifler alıyor ve bunlar rasgele bir biçimde yerleştiriliyordu(Zeynep İnankur- Selma Germaner,1989,s.3-7).

Bazı kaynaklar, “Oryantalist” heyecan ve isteklerin, XVIII. yy.'dan itibaren Batılıların İslam dünyasının yaşam biçimine duyduğu ilgi ile hızla endüstrileşen Batılı devletlerin gerek pazar gerekse hammadde gereksinimleri için yeni açılımlar aramalarından kaynaklandığını yazar. Turguerie modası ile İslam toplumlarına ilgi duyan XVIII. ve IX. yy. Oryantalistleri, resmettikleri Osmanlı ülkesi ve Osmanlı insanını hatta Osmanlı tarih resimlerini büyük bir çoğunlukla yine bu topraklarda bırakmaları Osmanlı Türk resmine doğrudan etkide bulunmuşlardır. Üstelik bu sanatçılarla ilişki içinde bulunan azınlık sanatçıların vasıtası ile de bir sanatsal simbiosis gerçekleşmiş, yukarıda erken örneklerinden söz ettiğimiz “Osmanlı Ressamlarını” son temsilcileri olarak sanat tarihinde yerlerini almışlardır(Seyfi Başkan,1997,16).

Bizans'tan beri İstanbul ile olan yakın ilişkilerden ötürü Gentili Bellini, Carpaccio, Crivelli, Tiziano ve Mansoeti gibi Venedikli sanatkarlar; yeniçeriler, sarıklı elçiler, Şam kumaşından kaftan giymiş tüccarlar gibi Doğuluları resimlerinde en çok kullanan ressamlar olmuşlardır. Bunlardan Gentile Bellini, İstanbul'a ve Mısır'a gitmiştir. Sanatçı “Fatih'in portresi” ve “Venedik elçisinin Kahire'de elçi kabulü” gibi tablolarıyla bir bakıma ilk Oryantalist ressamlar arasında yer almaktadır. Burada dikkat çekici olan sanatçının Osmanlı yaşayışına dair bir resminin olmayışdır. Bellini'nin günümüze gelen tablolarının hiç birinde ne bir İstanbul görünümüne, ne Osmanlı mimarlık örneğine nede topluca gösterilmiş Türk

tiplerine rastlanmaktadır. Bellini'nin "İskenriye de Aziz Markos'un Vaazı" adlı resmindeki iki mimarlık ögesi, onun Bizans dönemi İstanbul'undan yaralandığı tek örnektir. O en çok Venedik bayramlarını yansıtan panoramik görünümüyle tanınır. İstanbul'da kaldığı sürece bir manzara ressamı olarak yeteneklerini göstermemesi Fatih Sultan Mehmet'in bu konuda istekte bulunmamasındandır. Fatih Sultan Mehmet'in ona sipariş ettiği bilinen tablolardan da anlaşılacağı üzere, Bellini, İstanbul'a sarayın yüksek duvarlarıyla çevrilmiş özel bir dünyayı resmetmek için davet edilmiştir. Venedik'e dönüşünde sanatçının meslektaşlarını bu kapsamda tek suna bildiği Türklere ilişkin yeni figür çalışmalarıydı.

İstanbul Avrupalı sanatçıların en çok resimledikleri bir Doğu kenti olmuştur. İstanbul elçiliklerinde ücretli olarak çalışan Van Mour, Liotard, Carley de Favray ve Melling gibi "Boğaziçi ressamı" olarak anılan sanatçılar da bulunuyor. XVIII. yüzyılda gezginlerin gezi anılarını resimlemek için çizdikleri desenler ülkelerinde baskı yoluyla çoğalmıştır. Bu dönem gravürlerin dönemi olmuştur. Egzotizm modasını besleyen albümler "a La Türgie" kıyafetlere ve göz kamaştıran Oryantal mimariye karşı bir tutku başlamıştır(Zeynep İnankur, Semra Germaner, 1989,s. 10,13).

Osmanlı devletinde giysiler, kişinin toplumdaki yerini simgeleyen en belirgin göstergelerden biri sayılır, giysinin rengi, biçimi ve hatta kumaşının cinsi, giyen kişinin ait olduğu toplum düzeyini yansıtır. Ayrıca uyumlu bir mozaik oluşturan toplum içindeki diğer ırk ve dine mensup kişilerin de kendine özgü birbirinden farklı giysileri vardı. Süslenmeyi seven Osmanlı kadını, pahalı kumaşlardan yapılmış elbiseler giyerlerdi. Dolayısıyla lüks ürünlerin en önemli tüketicileri saray kadınlarıydı. Kadınlar feracesiz sokağa çıkmazlar üzerlerindeki giysiden ancak parmak uçları görünürdü. Saçlarını alınlarına kadar gelen bir kumaş, yüzlerini de alttan gelen bir başka kumaşla, bu ikisini birleştirmek suretiyle örterlerdi(Dilek Girgin Can-Burçak Evren,1997 ,s.56).

Sultan I. Abdülhamit ve III. Selim'in hoşgörülerini sayesinde, yabancı sanatçılar artık başkentte serbestçe çalışabiliyorlar ve İmparatorluğun topraklarında dolaşabiliyorlardı. XVIII. yy.'ın son yıllarında Fransa elçiliğinde ve diğer yabancı misyonun yanında yaşayan ressamların Türkiye ve Türkler üzerine topladıkları dokümanlar, kısa süre sonra I. Mahmud'un kıyafetlerini değiştiren reformları ile görünümü tamamen değişecek olan Doğu'dan çok kıymetli bilgiler veriyordu(Aguste Boppe,1998,s.110).Bu yüzyılda Doğu ile ilgili bilimsel çalışmaların yanı sıra Avrupa'daki başlıca şair, yazar düşünürü etkileyen bir doğu merakı vardı. Bu yüksek Rönesans da, Avrupa'da Yunan ve Latin antikesine karşı duyulan benzer bir hayranlığın doğuya kalmasıydı.

Masallarda sunulan egzotik Doğu imajı, Doğu'ya yapılan gerçek yolculuklarının sayısının birdenbire artmasına sebep olmuştur. Doğu'ya giden Avrupalıların büyük bir bölümü, öncelikle İstanbul olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kalan merkezlere gelmişlerdir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu Asya ve Afrika'da hala büyük topraklara sahiptir. İstanbul'da bu nedenle, önce Osmanlı İmparatorluğu'nun sonra da bütün Doğu'nun merkezidir (Necla Arslan, 1997,s.15).

Geçen yüzyıllarda İstanbul'daki elçi ve diplomatların sayısı sürekli artmış, bu artış özellikle XVIII. yy. sonlarında büyük bir hız kazanmıştır. İstanbul'a gelen elçilerin hemen hepsi beraberlerinde sanatçılarda getirmişlerdir. Gelişen baskı teknikleri sayesinde

seyahatname ve gravürler daha kısa sürede ve çok sayıda basılabilmiş ve çok geniş bir kitlede Doğu, artık, bir tutku haline gelmiştir(Necla Arslan,1992,S.17).

XIX. yüzyıl İstanbul'u araştırmacısından edebiyatçısına, müzisyeninden ressamına Batılı gezginlerin uğrak yeri olmuştur. Batılı gezginlerin bugün milli kütüphanelerde, müzelerde, saraylarda ve özel koleksiyonlarda yer alan birbirinden değerli anı, resim ve gravürleri, İstanbul'un geçmiş yapılanmasını, İstanbul'un örf ve adetlerini gündelik yaşamlarını bizlere ulaştıran emsalsiz belgeler olarak nitelendirilmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun son nefeslerini alıp verdiği, koca bir saltanatın merkezi olmaya devam eden geçen yüzyılın İstanbul'u Avrupa'nın ünlü ressamlar tarafından ziyaret edilen büyüklü bir kent olarak Batı'da nam salmıştı (Turgay Tuna, 1999,S. 47).

Çeşitli yönleriyle Osmanlı İmparatorluğunu ve İstanbul'u konu alan gravürler, bir yandan imparatorluk ve başkentinin Avrupa'da tanınmasını sağlarken, öte yandan XIX. yy. Avrupa resmi içindeki Oryantalist akımın oluşumuna ve gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Oryantalist ressamlar gravürlerden manzara, mimari ve kıyafet tasvirlerinde yararlanmışlardır. Gravürler özellikle doğuyu görmemiş olan sanatçılar için bütünsel bir Doğu atmosferi oluşturmuştur(Necla Arslan,1992,S. 21-22).

Hızla sanayileşen Batının gerçeklerinden kaçan Avrupalı için, ütopya geçmiş, gelecek ve orta çağlar kadar Doğu'da bir sığınaktı. Romantik akımın Doğuyu konu alan edebiyat örnekleri ise Oryantalist resim okulunun beslediği en önemli kaynaklardan biri olmuştur. Napolyon savaşlarından beri Doğu uygarlıkların ve zenginliklerin bir simgesi olmuştur. Doğuya yönelen ünlü edebiyatçılardan bazıları şunlardır. Pierre Loti, Gorar de Nerval, önemli yazarlardan Byron, Chateaubriand, Fromentin gibi sanatçılar. Victor Hugo ve Heinrich Heine gibi yazarlar ise Doğuyu düşlemişlerdir. Böylece hem edebiyat yoluyla hem de Doğuyla giderek artan ilişki sonucunda sanatçıların ilgilerini çeken bir ortam oluşmuştur.

Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu ile batı dünyası arasındaki karşılıklı kültür ilişkileri Lale Devri'nde başlamıştır. Bizans İmparatorluğunun yıkılmasıyla Doğu - Batı'ya yaklaşmış ve Osmanlı imparatorluğu Batı'nın Doğu'ya açılan kapısı olmuştur. İtalyan, Fransız, Flaman ve Alman pek çok sanatçının ilgisini çeken imparatorlukta, başlangıçta Avrupalı sanatçıların en çok resimledikleri kent İstanbul oldu. Avrupa'da bir Türk modasının başlamasında, resimli albümlerin yanı sıra Osmanlı İmparatorluğunun Batı'ya gönderilen, Türk kumaş işlemelerinin, maden ve deri işleriyle bezeli eşyanın da büyük payı vardır. Osmanlılarla batı dünyası arasındaki ilişkiler XVIII. yüzyılda sarayın diplomatik amaçlarla Avrupa'ya yönelmesi sonucu yeni bir boyut kazanmıştır.

XVIII. yy.'ın sonu Avrupa'da "Turquerie" modasının sona ermesine ve onun yerine Yakındoğu'yla romantik bir ilişkinin başlamasına tanık olmuştur(Semra Germaner-Zeynep İnankur,1989, S.52, 53).

Oryantalist resimler XIX. yüzyılın başlarında büyük ölçüde düş ürünüydü, ancak yüzyılın ilerlemesi ile Doğu daha yakından tanınmış ve sanatçılar düş gücüne dayanan ilk oryantalist resimlere oranla daha gerçekçi çalışmalara başlamışlardır. Bunun bir nedeni ise, bu sanatçıların Doğu ülkelerine gitmeleri ve dolayısıyla söz konusu yerler hakkındaki ön yargılardan büyük ölçüde kurtulmaları idi. Bu arada gerek Doğu'ya giden, gerekse gitmediği

halde oryantalist konulu resimler yapan sanatçıların en önemli esin ve bilgi kaynağı edebi yapıtlar olmuştur. Endüstri devrimi ile ortaya çıkan sanayiciler ve bankerler, oryantalist resimlerin başlıca alıcısı olmuş ve ilk özel koleksiyonları (Koleksiyonculuk) onlar oluşturmuştur. Oryantalist ressamların pek çoğu genelde dönemlerini akademik tarzında çalışmaktaydı. Dolayısıyla bu resimlerin büyük bir bölümü Akademimiz gözden düşünce önemini yitirmiş ve ancak 1970'lerden bu yana yeniden ilgi odağı olmuştur. Oryantalizmin son bulmasındaki önemli etkenlerden biri turizm ve fotoğrafçılığın yaygınlaşması, öbürü ise Doğu ülkelerindeki Batılılaşma hareketlerinin yavaş yavaş pitoresk yaşamı bozmaya başlamasıydı. Bu iki olgu Doğu'nun Avrupalılar için gizemini yitirmesine neden olmuştur(Eczacıbaşı Sanat Ans,1997,1389-1390).

XIX. yy, resmin tarihi, alegorik ve mitolojik konularla bunalmaya başladığı bir dönemdir. Bu bakımdan Oryantalistler Akademik resim içinde gerçekçi Doğu tasvirleriyle önemli bir çıkış yaptılar. Resim yaparken istedikleri tekniği uygulayabilirken, Batı toplumunun sansürüne kapalı olan fakirleri çıplakları dehşet sahnelerini ve erotik konuları istedikleri gibi işleyebiliyorlardı(Jale Erzen," 1984, S.3).

İtalyanların XIX. yüzyıl başlarında Yakındoğu'ya yönelmelerinde 1821 den 1830'a kadar süren Yunan Bağımsızlık savaşı önemli rol oynamıştır. Pek çok milliyetçi İtalyan yazar ve sanatçı, Fransız boyunduruğunda olan ülkelerinin durumunu Yunanistan'la özdeşleştirmiş ve çalışmalarında onlara ithaflarda bulunmuşlardır. Bu durum İtalya'da egzotizm modasını kışkırtmış ve ülkenin oldukça eski bir geçmişe sahip olan doğu ilişkilerinde yeni bir boyut kazandırmıştır. Öte yandan İtalya, 1822'de Etiyopya'ya doğru yayılmaya başlamış, Doğu Afrika'da Eritre ve Somali'ye dek uzanmış, 1911'de Libya'yı ele geçirmiştir. Ayrıca, 1880'lerde Tunus, Mısır ve Türkiye'de sayıları elli bin civarında olan değişen İtalyan vardı. İtalyan Oryantalist resmi Kuzey Afrika'yı, Süveyş Kanalı'nın 1869'da açılışından sonra Mısır'ı, Arap dünyasını ve Türkiye'yi içerir. CesareMaccari (1840-1919), GiulioRosati (1858-1917), GiuseppeSignorini (1857-1932), GustavoSimoni (1846-1926), StefanoUssi (1822-1901) önemli İtalyan Oryantalistleridir. Bunlardan, Venedik'liİppolitoCaffi (1809-1866) ve Carlo Bossoli (1815-1884), 1843 yılında, RobertoRaimondi(1877- ?), 1839'da, AlbertoPasini (1826-1899), 1867-1869 arasında, AchelliFormisBefani (1832-1906), 1867-1870 arasında, CesareBiseo (1843-1909), 1870'de, HermannDavid salomonCorrodi (1844-1905), 1875 sonrasında, Francesco Netti (1832-1894), 1884 yılında İstanbul'a gelmişler, kenti ve yaşantıyı resimlerinde yansıtmışlardır. İtalyan Oryantalistlerinden Yakındoğu'yu hiç görmemiş olan FrancescoBallesio (1861-1923), FrancescoHayez (1791-1882) ve DomenicoMorelli(1826-1901) ise hayali 'Osmanlılar' gerçekleştirmişlerdir.

Öte yandan, PhilippeBellò (1830-1909), Leonardo de Mango (1843-1930), GaspareFossati (1809-1883), GiuseppeFossati (1822-1891), SalvatoreValeri (1856-1946) ve FaustoZonaro (1854-1929) gibi sanatçılar uzun yıllar Türkiye'de yaşamış ve resmi görevler almışlardır.

Osmanlı toprakları, kuruluş döneminde bizans topraklarını çevreleyen bir geçiş yolu olduğundan, çok az seyahatnameyi konu almıştır. Öte yandan bir çok italyan bilgin, Osmanlı yazmalarının peşine düşer. Osmanlı-Venedik savaşı (1499-1502) ve Osmanlı Memlük ilişkilerinin gerginleşmesi bu patlamaya darbe vursada Suriye ve Mısır'ın Osmanlılar tarafından alınması, 1580'li yıllarda Osmanlıdan Hindistana uzanan doğu ticaret yolunun

önem kazanması, Osmanlı'nın bir siyasi güç olarak ve Avrupa devletleriyle yoğun ilişkilerin başlamasıyla imparatorluk topraklarına yönelik seyahatnameler ivme kazanır. Dönemin gezginleri arasında ilk sırayı, büyükelçiler ve haclılar alır. Büyük elçiliklere bağlı çalışan ressam, soylular, tüccarlar, denizciler, tutsaklar, bunları takip eder. Venedik'in Osmanlı topraklarındaki ayrıcalıklı varlığı imparatorlukdaki diplomatik temsilciliklerin erken kurulmasından kaynaklanmaktadır (Zeynep İnankur, 1992, S.1,2).

Osmanlı topraklarındaki güzelliklere dair, düşlerini gerçekleştirmeyi bekleyen sanatçılar ve gezginler için bu topraklar her zaman gezilmeye ve resmedilmeye değer bir yer olmuştur (Ahmet Kamil Gören, 1994, S.385).

GENTİLE BELLİNİ- 1429-1507

Rönesans döneminde Venedik'te yaşamış İtalyan bir ressamdır. 1478 yılında Venedik Cumhuriyeti tarafından Fatih Sultan Mehmet'in portresini yapmak üzere İstanbul'a gönderilmiştir. Fatih Sultan Mehmet portresini yapmak üzere Venedik'in en yetenekli ressamlarından birinin İstanbul'a gönderilmesini öngörüyordu. Bellini 1479 yılında İstanbul'a gelmiştir, 16 ay boyunca Fatih Sultan Mehmet'in ünlü portresinin yanısıra birçok tablolar ve çizimler yapmıştır.

Fatih Sultan Mehmet tablosunu yapmasına izin vermeden önce Bellini'nin yeteneğinden emin olmak istemişti. Bu nedenle Bellini İstanbul'daki ilk aylarını sarayda çeşitli insanların tablolarını yaparak geçirdi. Yukarıda görülen "Oturan Katip" adıyla anılan tablosu da bunlardan biridir. Boston'daki İsabella Gardner Müzesinde bulunmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in Bellini tarafından yapılmış portresi (bkz resimlerde).

Gentile Bellini'nin Fatih tablosu en önemli tablolarından biridir. Tablonun sağ alt köşesinde latin harfleriyle 25 Kasım 1480 tarihi atılmıştır. Tablonun gerçekçiliği dikkat çeker. Fatih'in Bellini'ye bu tablosunu yaptırtması onun zamanına göre açık görüşlü bir insan olduğunu gösterir. Babasının ölümünden sonra bu tabloyu ve Bellini'nin İstanbul'da yaptığı diğer tabloları pazarlarda sattırdı. Venedikli tüccarlar ucuz fiyatlara bu ve diğer tabloları satın alarak Avrupa'ya götürdüler. Bugün Fatih Sultan Mehmet'in Bellini tarafından yapılmış bu tablosu Londra'daki National Gallery'ye aittir (www.wikipedia.-).

STEFANO DELLA BELLA

Stefano Della Bella 17. yüzyılın ünlü İtalyan baskı resim ustalarındandır. İlk olarak bir kuyumcunun yanında çalışan Della Bella, çok geçmeden ilgisini tamamen gravür sanatına yöneltmiştir. Sanatçı üretken sanat yaşamının büyük bölümünü Floransa da çalışarak geçirmiş, aynı zamanda Roma, Paris ve Hollanda da bulunarak buralarda bir süre çalışmıştır. Stefano Della Bella'nın Doğu yolculuğuna çıktığını gösteren herhangi bir bilgi bulunmamasıyla beraber çok sayıda oryantalist figure çalışmaları vermiştir. Hollandalı sanatçılardan, özellikle de Rembrandt'dan oldukça etkilenen sanatçının oryantal figürlerinde bu etki açıkça hissedilmektedir. Stefano oryantal tipleri ele aldığı desenlerinde bazı ortak noktalar dikkati çeker; bunlar özellikle figürün baş ayrıntıları üzerinde durulmuş olması, otururken yada ayakta gösterilen figürlerinin genellikle alt kısımlarının, tamamlanmadan bırakılması yada belli belirsiz konturlarla verilmiş olmasıdır. Sanatçı ağırlıklı olarak sarıklar,

sakal ve bıyıklı , kimi zamanda sert ifadeli yüzler üzerinde durmuş, gölgelemeler ustaca yapılmıştır(Semra Daşçı,2007,s.1,3,5,7).

PHİLIPPE BELLÒ-Venedik 1831- İstanbul 1911

1831 yılında Venedik’te doğan Bellò, mimarlık ve resim alanında kendi kendini yetiştirmiş, bu iki sanatın çeşitli dallarında tiyatro dekorlarından pastel çalışmalara kadar ürün vermiştir. Çok küçük yaşta seyahat etmeye başlayan sanatçı İtalya ve İsviçre’ye gitmiş, yedi yıl Rusya’da, dört yıl Mısır’da yaşamış, Fransa, Almanya ve Avusturya’dan geçerek Kırım savaşı sırasında Türkiye’ye gelmiştir. 1886 yılında Venedik’e giden Bellò, daha sonra 1893’de İstanbul’a dönerek Yeşilköy’e yerleşmiş ve 1909 yılına kadar Sanayi-i Nefise Mekteb-i Ali’sinde Alexandre Vallauri’nin yanında mimarlık eğitime katkıda bulunmuştur. ‘Türk Mezarlığı’, ‘Türk Kayakçılar’, ‘Hamalların Oyunu’, ‘Kırda Türk Kadınları’ ve ‘İstanbul Limanından Görünüm’, İstanbul’a özgü yerel özelliklerin ve tiplerin ele alındığı başlıca çalışmalarıdır.

1906 da alegorik bir triptik yapmış olan Bellò, bu resminde ‘İnsanın Üç Çağı’nı anlatmış ve resimde doğu kılıflı figürler kullanılmıştır. Bello, uzun yıllar sahne dekoru ressamlığı eğitimi görmüş ve fırsat buldukça bunu resimlerinde uygulamıştır(Semra Gemaner-Zeynep İnankur,s,132).

LEONARDO DE MANGO-Bisceglie 1843- İstanbul 1930

Çocukluğundan beri resim yapmaya başlayan İtalyan sanatçı, yirmi yaşına kadar kendi kendine resim çalışmış, ancak 1862 yılında, çevresinin desteğiyle bir desen yarışmasına katılmıştır. Birincilik ödülünü aldığı bu yarışma ona Napoli Akademisi’nin yolunu açmıştır. Burada sekiz yıl boyunca D’Auria, Malderelli, Postiglione, Mancinelli ve Domenico Morelli gibi hocalarla çalışan L.De Mango, 1867 yılında desen alanında büyük ödülü kazanmıştır. Öğrenimini tamamladıktan sonra, geziler yaparak sanat bilgi ve görgüsünü geliştirmek isteyen sanatçı, dönemin modası uyarınca, özellikle doğu ülkelerini tanımayı amaçlamıştır.

Venedik’ten 1874 de Suriye’ye giden L.De Mango ülkeyi başta başa gezmiş ve sonunda Beyrut’a yerleşmiştir. Burada geçirdiği dokuz yıl süresince, portreler, dini konulu tablolar ve manzaralar yapmış ve bu arada Beyrut Cizvitler Koleji’nde desen hocalığı yapmıştır. Sanatçının dönemdeki kompozisyonlarında, saydam ve sıcak bir ışığı aradığı, ışık-gölge etkilerinin elde edilmesinde ve tonlamalarda ünlü Oryantalist Decamps’ın etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır. ‘Şam’da Midan Sokağı’, ‘Midan Sokağının Arkası’ gibi resimleri bu dönemin ürünleridir.

Suriye’de geçirdiği yıllardan sonra, yeni ülkeler görme merakı ile, bu defa Kahire’ye geçmiş, burada, kenti, Nil nehrini ve piramitleri gösteren resimler yapmıştır. Mısır’dan sonra Trablus’a giden L.De Mango burada aylarca kalmış, ‘Afrika, Trablus’dan Genel Görünüm’, ‘Trablus Yakınlarında Gün Batışı’, ‘Sidi-Manzur Al Hammancı Magrebîsi’ ve ‘Marc Aurèle Zafer Tâki’ gibi, çölün sonsuz kumlarının, vahanın yeşilliğinin ve antik kalıntıların görkemini işlendiği resimler gerçekleştirmiştir. Bundan sonra, artık L.De Mango’nun Doğu’ya tamamen bağlandığı izlenmektedir. Sanatçı birkaç hafta Milano’da kaldıktan sonra 1883 yılında İstanbul’a gelmiş ve burada kesin olarak yerleşmiştir.

İstanbul'da Zonaro, Valeri ve Bellògibi diğer İtalyan sanatçıları ile aynı dönemde çalışmış olan L.De mango, kentten Fener, Eyüp, Adalar, Büyükdere, Göksu gibi semtlerinden görünümle yapmış ve bunları daha çok Beyoğlu'nda yaşayan Avrupalılar'a satmıştır. 1906 yılında 'Società Operaia'ya daha önceki yıllarda yapış olduğu yirmiden fazla tuvali armağan etmiştir. Onun 'Büyükada'dan Deniz Görünümü'adlı resmi Roma'da Chigi Sarayı için alınmıştır.

STEFANO USSİ-Floransa 1822-Floransa 1901

Sanat eğitimine Floransa Akademisi'nde başlamış olan Stefano Ussi, burada Enrico Plastrini, Giuseppe Bezzuoli ve Pietro Benvenuti gibi tarihi konularda uzmanlaşmış sanatçılarla çalışmıştır. Ussi'nin Doğu ile ilgilenişi, 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılışı için düzenlenen törenlere katılmak üzere Mısır'a gidişiyle başlamıştır. Sanatçı, ününü Hıdiv İsmail Paşa'nın sarayında da duyurmuş ve burada Nubar Paşa'dan bir sipariş almıştır. 'Dua Eden Bedevi' adını taşıyan bu tabloyu gören Hıdiv, Ussi'ye Sürre Alayı'nın anlatılacağı bir resim ısmarlamıştır. Her yıl Mekke'ye gönderilen Kabe örtüsünün Mekke'ye götürülüşünü anlatan bu tablo, 1873 yılında Viyana'da sergilenmiştir. Bugün Dolmabahçe Sarayı kolekiyonunda bulunan resimde, Kahire'den yola çıkarak Kabe'ye armağanlar götüren deve kervanı, kervanla giden hacılar ve onları koruyan Türk atlıları anlatılmaktadır. Mısır'da bulunduğu süre içinde küçük yağlıboya eskizleri de çizmiş olan Stefano Ussi, bu örneklerde Kahire ve çevresinin manzaralarını, mimari anıtları ve Arapların hayatını resimlemiştir. Onun Mısır'ı konu alan eskizlerinin bir bölümü bugün Floransa'da Palazzo Pitti'de bulunmaktadır(Semra Gemane-Zeynep İnankur,s.151).

SALVATORE VALERİ-Nettuno 1856- Nettuno 1946.

Roma'nın güneyinde Nettuno'da doğmuş olan Valeri, San Luca Akademisinde resim öğrenimi görmüştür. 1880'lerin başında, İstanbul'a gelmek üzere İtalyadan ayrılan Valeri, burada İngiliz elçisi Lord Duffer'in tavsiyesi üzerine o sırada yeni kurulan Sanayi-i Nefisiye'ye, yağlıboya atölyesine hoca olarak tayin edilmiştir. Şişli'de küçük bir atölyesi olan sanatçı, bu görevde 1883 Mart'ından 1915 Ağustos'una kadar kalmıştır. II. Abdulhamid'in oğullarına özel resim dersleri veren Valeri, Sultan tarafından 'Şehzadelerin Öğretmeni' ünvanı ile ödüllendirilmiştir. Çalışmalarında yağlıboya, pastel ve suluboya gibi çeşitli malzemelerden yararlanan sanatçı, potre dalında büyük başarı sağlamış, modelinin iç dünyasını yansıtmayı amaçlamış ve çoğunlukla figürü tek başına vermiştir. Onun en önemli resimleri İstanbul tiplerini büyük bir titizlikle yansıttığı örneklerdir. Bu resimlerinde kişisel özelliklerin yerini daha genel özelliklere bıraktığı izlenmektedir. 'Saka, Çingene Kadın, Seyyar Kundura Tamircisi, Oynayan Çingene Kadın ve Gitar Çalan Adam' bu grup içinde ele alınacak örneklerdir. Oryantalist sanatçılarda pek sevilen 'Kervan' konulu bir tablosu bulunan Valeri, resminde sonsuz bir kum çölünde, kızgın güneş altında ilerleyen bir kervanı anlatmıştır. 'Kervan'da peçeli kadınlar, Arap askerleri esirler yer alır. Geri planda, yüksek hurma ağaçlarıyla gölgelenmiş bir kent görürlür. Oryantalist resimlerde egemen olan güçlü bir ışık ve renk kompozisyona hareket kazandıran öğelerdir.Sanayi-i Nefise Mektebin'de çeyrek yüzyıl süren hocalığı dolayısıyla Türk ressamları üstünde önemli etkileri olan sanatçıdır. I. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'den ayrılarak doğum yeri olan Nettunaya yerleşen Valeri, burada özel bir resim okulu açmıştır(Semra Gemaner-Zeynep İnankur, s.153).

GIOVANNİ (JEAN) BRİNDESİ-İstanbul'da 1850-1877 yılları arasında İtalyan Okulu

İstanbul'dan yaptığı pitoresk hayat sahneleriyle üne kavuşmuş olan İtalyan sanatçının desenleri Anciens Costumes Turcs de Constantinople ve Souvenir de Constantinople adlı iki albümde toplanmıştır. 22 rekli planşlardan oluşan albümün sayfalarında tipik kıyafetler içinde ve gruplar halinde figürler bulunmaktadır. Bu figürler arasında Sultan II. Mahmud, askerler, denizciler gibi gruplar yer almaktadır. İkinci bölümde ise Göksu'da kır sefaları ve İstanbul'dan günlük hayata ait görünümleri resimlemiştir. Bu albümleri orjinal guvajları, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Kampüsünde bulunmaktadır(Semra Gemaner-Zeynep İnankur, s,107).

FAGUSTO ZONARO-Masi 1854-,San Remo 1929 İtalyan Okulu

1854 yılında Padova'ya bağlı Masi'de doğan Fagusto Zonaro meslek hayatına duvarcı çırağı olarak başlamıştır. Erken yaşlarda ortaya çıkan sanat eğitimini, günlük geçimini sağlamak için verdiği hayat kavgasını engelleyememiş, genç sanatçı Lendinara'da yaptığı desen çalışmalarından sonra, hem duvarçılık hem ressamlık mesleğini birlikte sürdürerek bütün İtalyayı dolaşmıştır. Taş yontucusu olarak başladığı sanat hayatında Zonaro, Verona'da Accademia Cignaroli'de bir süre eğitim görmüş, daha sonra Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nden diploma almıştır. Bu diploma ona resim hocalığı yapma imkanı sağlamıştır. Resim öğrenimi gördüğü yıllarda, o dönem İtalyan resmini çok etkilemiş olan renkleri karıştırmadan, küçük fırça darbeleriyle resim yapma yöntemini belirlemiştir. Paris'te bulunduğu sırada bazı Fransız izlenimci ressamlarla da tanışan sanatçı, 1889 Salonu'na katılmıştır. Onun resimlerinde Akdeniz insanını ve havasını yansıtmaları Venedik ve Napoliya yaptığı geziden sonra başlamıştır. Zonaro gezi izlenimlerini daha sonra tuallerine aktarmak üzere not etmiştir.(Dikenler Ve Güller, Eski Tanıdıkları, Mesih'in Bayramı) adlı ilk çalışmaları bu dönemin ürünleridir. Gezilerinde doğa ile yakından ilgilenmesi, onun ışık ve saydamlık üstüne olan bilgilerinin gelişmesine ve manzara türündeki başarısına büyük katkıda bulunmuştur. Ancak başarısına ve ününe rağmen pek az resim satabilen sanatçı, 1890 da Padova'ya ve Venedik'e resim hocalığı yapmak üzere geri dönmüştür. Bu sırada, sonradan karısı olacak Elisa Pante ile tanışan Zonaro, onun isteği üzerine İstanbul'a gitmeye karar vermiştir. Nitekim İstanbul'a ilk gelen, bu kenti Edmondo De Amicis'in yazdığı ve Cesare Biseo'nun resimlediği Constantinopoli adlı kitapdan tanımış ve sevmiş olan Elisa'dır. İstanbul'un bir ressam için nasıl bir zenginliğe sahip olduğunun bilincine varan Elisa; Zonaro'yu buraya gelmeye razı etmiştir. 1891 yılında Venedik'ten ayrılarak İstanbul'a gelen sanatçı ve eşi Taksim civarında ahşap bir eve yerleşmişlerdir. Zonaro'nun bu yıllarda, kentin merkezi semtlerinde sehpasını kurarak yaptığı resimler onun sanat hayatının en ilginç örnekleridir.

1896 da ilk askeri konulu tablosunu yapan sanatçı, bu çalışmasında 'Ertuğrul Alayı'nı' Karaköy köprüsü'nden geçerken resimlenmiştir. Ünü sultan kulağına giden Zonaro'nun bu resmi II. Abdülhamit tarafından alınmış, kendisi birinci derecen meciidiye nişanıyla ödüllendirilmiştir. Resim daha sonra Sultan tarafından Fransız politikacısı Paul Deskanel'e hediye edilmiştir.

Bu kent onun yeteneğinin açıldığı, geliştiği ve sanatının benimsendiği yer olmuştur. Sanatçıyla giderek daha çok ilgilenen Sultan, 1893 de kendisine Boğaziçinde bir köşk ve bir atölye vermiş, 1896 da ‘Ressam-ı Hazret-i Şehriyari’ ünvanıyla onurlandırılmıştır. Saray tarafından Zonaraya pek çok potre sipariş edilmiştir. Özellikle harem kadınlarının resimlerinin yapılmasında

Elisa’nın büyük katkısı olduğu anlaşılmaktadır. Paris’e gidip orada onsekiz ay fotoğrafçılık öğrenimi gören Elisa, İstanbul’a dönüşünde haremdeki kadınların resimlerini çekmiş ve Zonaro bunları renkli tablolara dönüştürmüştür. Fotoğraflardan bazıları ressamın ailesinde bulunmaktadır. Bu çabalarına karşılık sultan, Elisa’ya sarayın resmi potreçisi ünvanını vermiştir.

İstanbul’a gelişinden sonra binden fazla resim yapan sanatçı, tarih, savaş, deniz, manzara, ve potrenin yanı sıra özellikle Türk ressamı olarak tanınır. Hayatı çeşitli görünümüleriyle gerçekçi bir biçimde yansıtmıştır. İnsan kalabalığını resmetmek büyük bir ustalığa sahip olan Zonaro, ‘Hücum, Ertuğrul Alayı, Sürre Alayı, Valide Camii, Bayram, Tulumbacılar’, gibi tablolarında kalabalık figürlerin hareketiyle ilgilenmiştir. Osmanlı halkının, askerinin ve dini hayatının önemli sanatçısı için A.Thalasso, ‘şaşırtıcı ve yorulmak bilmez bir üretime sahip bu büyük sanatçı, yalnızca, Türkiye’nin değil, tüm dünyanın, bütün dönemlerin ve ülkelerin en büyük Oryantalistlerinden biridir’ demiştir.

1894, 1895 ve 1905 yıllarında İstanbul’da resim sergileri açmış, Birinci ve İkinci İstanbul salonlarına katılmış olan sanatçı özellikle İstanbul Salonu’nda sergilediği otuzdört tablonun hepsinde ‘Doğu’ konusunu işlemiştir. 1907 de Sultan Abdülhamid’in tahta çıkışının otuzbirinci yıl dönümü dolayısıyla ve Sultan iradesiyle Eylül ayında İstanbul’ da düzenlenen sergiye de katılan Zonaro ‘Gün Doğarken Balıkçılar, Kayıkta, Odalık, Ney Çalan Derviş, Arzuhalçiler, Rufai Dervişleri, Doğuluların Ahengi’ adlı tablolarıyla büyük ün kazanmıştır. Potre ve manzara türlerinde uzman olan Zonaro’nun birbirinden farklı iki resim anlayışı vardır; biri doğanın ve İtalyan hayatının, diğeri doğanın ve Türk hayatının yansıtılmasıdır. Yalnızca Osmanlı sarayı değil, Yunanistan ve İtalya Krallık sarayı da onun tablolarına sahiptir(Selma Germaner-Zeynep İnankur,s.168.169).

ALBERTO PASİNİ-1826- 1899

Oryantalizmin başlangıç dönemindeki en önemli ressamlardan biridir(http.orientaliste, s,4,5,6,7).Başlangıçta ressam gezilmemiş yerleri Fransız oryantalistlerle beraber gezerek merak edilen doğunun resimlerini büyük başarı ile gerçekleştirmiştir. İstanbul’da çarşıların yanı sıra halkın bir araya geldiği en önemli mekan camiler ve külliyelerin avlularıydı. Dini ve dünyevi işleri birleştiren mimarisi ve renkli kalabalığıyla ressamların ilgisini çekmiş ve bir çok yabancı sanatçı cami önünü yada avlusunu, oradaki insanları yansıtan resimler yapmışlardır(Zeynep İnankur, 1992,s ,1).

1870 tarihli yeni caminin girişi adlı resimde camiyi bir ibadet mekanı uygulamaktan ziyade Osmanlı toplumunun bir kesitinin yansıtıldığı bir buluşma yeri olarak ele almıştır(http:orientaliste.free.PeintresOrientalistesİtaliens,s.8,02,Mart,2007). Osmanlı sarayı tarafından başarı ödülü verilmiştir(www.İşmek,org,17,Eylül,2006).

SONUÇ

Bizans imparatorluğunun yıkılması ve bu bölgeye Osmanlıların yerleşmesiyle birlikte Doğu ve Batı birbirine yaklaşmıştır ve Osmanlı İmparatorluğu Batı'nın Doğu'ya açıldığı bir kapı haline gelmiştir. Avrupa için ihtişamıyla ünlenen Osmanlı, aynı zamanda büyük bir tehlike olarak algılandığından Batı, Osmanlıya karşı önyargılı ve dürüst olmayan şekilde eleştirilerde bulunmuştur. Bu korku ve ihtişamın eseri olarak ortaya çıkan merak, Batılı gezginlerin Osmanlıyı ve Doğuyu anlatan pitoresk görüntülerle ön yargıların değişmesine ön ayak olmuştur.

Farklı dinler, farklı giysiler ve yaşam tarzı manzaranın yerini alacak resimleri ortaya çıkarmıştır. Romantizm ve Klasisizm etkisinde gelişen Oryantalizm büyülü ve fantastik dünyanın kapılarını açmıştır. Doğu kadınının hamam tasvirleriyle cezbedici tarafı kullanılmıştır. Yapmış olduğum araştırma çerçevesi içerisinde Fransızların kadın ve hamam tasvirlerini günlük hayattan daha çok kullandıklarıdır. İngiliz ve Alman şarkiyatların ise ağırlıklı olarak mimari yapı iç mekân ve gündelik hayattan tasvirlerine yer vermişlerdir. İtalyan oryantalistler ise gündelik hayatın içindeki yoğun figüratif desenler, saray ve çevresi, Boğaziçi manzaraları ile gerçekleştirdikleri eserleri İstanbul'un birbirinden güzel köşelerini, burada yaşayan insanların gündelik hayatından kesitleriyle birlikte azda olsa kadın ve hamam tasvirlerine de yer vermişlerdir. Bu tasvirleri en iyi şekilde anlatan İtalyanlar egzotizm modasını başlatanlar olmuş ve ülkenin çok eskiye dayanan geçmişiyle bir bağ oluşturmuşlardır.

KAYNAKÇA

Arslan Necla, 1992. “**Gravür ve Seyahatnamelerde İstanbul**”, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür Daire Başkanlığı Yayınları, No..9, İstanbul.

Başkan Seyfi, 1990. “**Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Resim**”, T.C. Kültür Bakanlığı yayınları, No.150, Ankara.

Boppe Auguste, 1998. “**XVIII. Yüzyıl Bogaziçi Ressamları**” Katalog Denemesi, İstanbul.

Daşçı Semra, 2004. **Bir gravür ustası Stefano Della Bella**, Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi, c.4, sayı.1, s.1-7.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997. YemYayınları, İstanbul, Cilt III.

Erzen Jale, 1984. “**Resimde Doğu Merakı ve Oryantalizm**”, YeniBoyut, Mart, İstanbul.

Germaner Semra, 2007. **Oryantalist resimlerde İslam Dünyası**, Osmanlı Bankası Arşiv Ve Araştırma Merkezi, İstanbul.

Germaner Selma, Zeynep İnankur, 1989. “**Oryantalizm Ve Türkiye**”, Hizmet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Girgin Dilek, Evren Can-Burçak, 1997. **Osmanlı Kadını ve Yabancı Gezginler**, İstanbul.

Gören Kamil Ahmet, 1994. **Eyüp Sultanı Betimleyen Azınlık**, Levanten ve Yabancı Ressamlar, Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler; I-VIII, İstanbul.

İnankur Zeynep, 1992. “**İstanbul’da Bir Oryantalist, Amedeo Preziosi**”, Antik Dekor, Kültür Daire Başkanlığı Yayınları, No..9, İstanbul.

(www.İşmek.org), 2010.

<http://orientaliste.free.Peintres>, 2010.

(www.wikipedia.-), 2010.

RESİM LİSTESİ

RESİM-1-GENTİLE BELLİNİ –FATİH SULTAN MEHMET’İN POTRESİ

RESİM-2ALBERTO PASSİNİ-MESİRE YERİ

RESİM-3-CARLO BOSSOLİ-MANZARA

RESİM-4-LEONARDO DE MANGO-BALIKÇI VE DENİZ

RESİM-5-FAUSTO ZONARO-HAMAMDAN ÜÇ GÖRÜNÜM

RESİM-6-GİULU ROSSATİ-DANSEDEN KIZ

RESİM-7-PHİLİPPE BELLO-MANZARA

RESİM-8-SALVATORE VALERİ-ÇENGİ

RESİM-9- İKİ TÜRK BAŞI, STEFANO DELLA BELLA

RESİM-10-STEFANO USSİ-SURRE ALAYI

RESİM-1-GENTİLE BELLİNİ–FATİH SULTAN MEHMET’İN POTRESİ

RESİM-2-ALBERTO PASSİNİ–MESİRE YERİ

RESİM-3-CARLO BOSSOLİ-MANZARA

RESİM-4-LEONARDO DE MANGO-BALIKÇI VE DENİZ

RESİM-5-FAUSTO ZONARO-HAMAMDAN ÜÇ GÖRÜNÜM

RESİM-6- GIULIO ROSSATI-DANSEDEDEN KIZ

RESİM-7- PHİLİPPE BELLO-MANZARA

RESİM-8- SALVATORE VALERİ-ÇENGİ

RESİM-9- İKİ TÜRK BAŞI, STEFANO DELLA BELLA

RESİM-10- STEFANO USSİ-SURRE ALAYI

